

Er zijn geen vrije volksvertegenwoordigers meer

sinds Thorbecke's grondwetswijziging van 848 vertoont Nederland trekken van een democratie. Vanaf toen gingen welgestelde he en in de nationale volksvertegenwoordiging nderling hun gezichtspunten uitwisselen.

rbij werden al wel fracties gevormd, waarbij le liberalen het voortouw namen. Maar de olksvertegenwoordigers werden door hun eizers als persoon en dus niet als partijrepresentant gekozen. Het duurde nog tot 1919 alvons het algemeen kiesrecht. - nu ook voor rouwen - werd ingevoerd. Daarmee was ons and later dan de meeste andere Europese lanlen.

onze Grondwet wordt niet over politieke partijen gesproken. Partijen zijn pas aan het einde van de negentiende eeuw opgericht. De Antirevolutionaire Partij (ARP) - inmiddels opgegaan in het CDA - was in 1879 de eerste. In de oop van de tijd hebben politieke partijen studeerwijs de macht gegrepen die - volgens te bevelen van onze rechtsstaat - het parlement toekomt.

s parlement is ouder dan de politieke partijen lie er deel van uitmaken. Partijen zijn ooit ontstaan om de belangen van bepaalde bevoltingsgroepen te behartigen en hun emancipatie te bevorderen. Die tijd is voorgoed voorbij, ul lijken juist politieke partijen dit niet in te willen zien.

ezet tegen het aantal kiezers, hebben politieke partijen inmiddels een verwaarloosbaar deinde lidental (ongeveer 2 procent). De quadratic of overtuiging ongebonden kiezers

gaan steeds meer zweven. In de afgelopen jaren zijn in de verkiezingsuitslagen grote onderlinge verschuivingen opgetreden, met name in 1994, 2002 en 2006.

Politieke partijen zijn als voor hun achterban herkenbare emancipatiebewegingen inmiddels achterhaald. Emancipatie vindt niet meer plaats binnen de traditionele kaders van de aloude verzulling, ofwel de opdeling van onze samenleving in een viertal levensbeschouwelijke blokken.

De Nederlandse samenleving is inmiddels zo goed als volledig ontzuild, al zou je dat niet zeggen als je kijkt naar het publieke omroepbestel of naar het bijzonder onderwijs. De emancipatie van burgers is min of meer geïndividualiseerd.

Zonder te overdrijven kun je zeggen dat politieke partijen in hun originele gedaante een rem vormen op de ontwikkeling van de parlementaire democratie. Het lijkt er steeds meer op dat individuele burgers geen partijen kiezen, maar dat partijen op hun beurt personen rekruteren om aan de macht te komen en vooral ook te blijven. Ze vormen daarbij coalities met andere partijen - soms zelfs van tegengestelde aard en doelstelling - om machtsuitoefening mogelijk te maken en te behouden.

Dit proces van machtsvorming vindt niet in de openbaarheid plaats. Dit gebeurde nog wel bij de oude Grieken, die in hun 'agora' (marktplaats) beslisten wat het beste voor de gemeenschap was. Maar nu gebeurt het allemaal in de beslotenheid van Beeststerzwaag, in het

Catshuis of op het Binnenhof.

Daarbij overheerst het partijbelang, of eigenlijk het fractiebelang. Politici noemen zich nog wel volksvertegenwoordigers, maar zij zijn bovenal partijrepresentanten. Van hen wordt niet verwacht dat zij binnen hun fractie en zeker niet binnen het politiek orgaan waarvan zij deel uitmaken, een persoonlijk standpunt innemen.

Dit leidt tot de paradoxale conclusie dat het parlement zo langzamerhand de enige plek in onze moderne samenleving is, waar de vrijheid van meningsuiting nog niet is doorgedrongen. Overal elders is dit wel het geval, behalve daar waar het als eerste verwacht mag worden.

Een volksvertegenwoordiger wordt geacht het standpunt van de eigen fractie uit te dragen en te volgen, tenzij hij of zij bij de kandidaatstelling op een bepaald onderwerp een voorbehoud heeft bedongen. Een andere uitzondering die de regel van partij- of fractiedwang bevestigt, betreft de zogeheten 'vrije kwesties', waarbij een ieder naar eigen inzicht mag stemmen.

De werkelijkheid toont echter dat vrije kwesties er hetzij vrijwel nooit zijn, hetzij uitsluitend in tilititeiten of 'gedepoliteerde' onderwerpen betreffen. De door de politieke leiding opgelegde fractiediscipline is, als het er op aan komt, allesoverheersend.

Er is in de dagelijkse politieke praktijk geen sprake meer van een scheiding der machten, zoals me ooit aangegeven is door De Montesquieu en waarop onze staatsinrichting is gebaseerd.

De machten - zeker de wetgevende (parlement) en de uitvoerende (regering) - zijn verstrengeld.

Zo heeft men de mond vol van het dualisme (de scheiding tussen regering en parlement), maar ondertussen vergaderen bij het minste of geringste de fractievoorzitters van de regeringspartijen en het kabinet urenlang in beslotenheid om te pogen er ook deze keer weer eensgezind uit te komen. Dit gebeurt ongeacht kleur of gezindte. Het behoud van de macht staat centraal.

Koste wat het kost moet worden voorkomen dat de oppositie het voor het zeggen krijgt. Toch is juist dit laatste - de periodieke aflossing van de wacht - een zegen en feitelijk ook een voorwaarde voor het voortbestaan van de democratie.

Thorbecke heeft niet kunnen voorzien dat er vanaf de komst van politieke partijen en de daaraan gelieerde Kamerfracties, feitelijk geen vrije volksvertegenwoordigers meer zijn. In de politieke praktijk bepaalt de fractie het partijstandpunt in plaats van andersom.

In ons stelsel representeert de volksvertegenwoordiger bovenal zijn of haar partij. Binnen de muren van de fractiekamer mag hij of zij nog een eigen mening naar voren brengen. Hij of zij kan dat uit lijfsbehoud ook nalaten.

Maar hoe dan ook, de volksvertegenwoordiger moet zich uiteindelijk schikken naar het fractiestandpunt. Zo niet, dan volgt doorgaans uitsluiting, meestal via de kandidaatstelling voor de eerstvolgende verkiezingen. Het instrument daartoe is het verlies van een plek op de kandidatenlijst van de eigen partij, of hooguit een onverkiesbare plek. En ook dan is het meestal einde oefening.

Al in 2007 schreef oud-Kamerlid, Bert Middel, dat er toen al geen vrije Volksvertegenwoordigers meer waren, omdat de fractiediscipline/--dictatuur toen al alles overheersend was.

Toen al was er feitelijk geen sprake meer van een levende democratie. Toen al bleek het feitelijk antidemocratische neoliberalisme de politieke partijen (de democratie, de Volksvertegenwoordiging) in zijn dictatoriale greep te hebben.

Toen moest het ware gezicht van het neoliberalisme, dát en hÓe de democratische macht moest worden overgedragen aan de private bedrijven en de burgers werden buitengesloten, nog blijken.